Dětský svět
Dětské naivní teorie

Epistemologická východiska vyučování

1. přednáška

VSTUPNÍ OTÁZKY:

- 1. Jak dítě rozumí světu, ve kterém žije? Jaké jsou jeho představy o světě a proč?
- 2. Můžeme jako dospělí zprostředkovat dítěti skutečné poznání?
- 3. Jaké to bude mít komplikace? S čím je nutno počítat?

Dětský svět = svět „tady a teď".

Podmínkou jeho poznávání dítětem mladšího školního věku je proto **„být při tom".**

Učení je proto vždy:

- konkrétní
- situační
- vázáno na osobní zkušenost

Základní paradigma:

Žák nepřichází do školy nevědomý, prázdný jako čistý list papíru, který učitelé teprve odshora dolů popíší pravdivým a objektivním věděním o světě. Každé dítě už světu kolem sebe nějak rozumí, má o něm své představy.

Učební proces je pak vždy střetáváním jeho prvotních představ s novými informacemi.

Tradiční pojetí školy a vyučování *(transmisivní):*

- 1. Dítě přichází do školy a nic neví
- 2. Úkolem učitele je všechno je naučit
- 3. Inteligence je chápána jako suma vědomostí, které si dítě osvojí v průběhu školní docházky

Konstruktivistické pojetí školy a vyučování *(humanistické):*

- 1. Dítě přichází do školy a **o světě ví** spoustu věcí
- 2. Úkolem učitele je vytvořit při učení takové podmínky, aby si dítě svoje poznatky pod jeho vedením **utřídilo a (re)konstruovalo ve spolupráci** s ostatními dětmi do reálného obrazu světa
- 3. **Inteligence se rozvíjí v aktivní myšlenkové činnosti** při učení

Dětské poznávání světa začíná od prvních okamžiků jeho života.

Zdroje:

- **subjektivní zkušenost**
- **přebrané interpretace (od dospělých – "takhle to je" – prostřednictvím řeči, jazyka)**
- **sociokulturně zprostředkovaná zkušenost (kulturní reprezentace)**
- **vědecké poznání (škola)**

V prvních třech stupních se formuje dětské poznání jako "dětské naivní teorie", příp. "prekoncepce".

Terminologický rámec:

- **dětské naivní teorie** mohou být chápány jako **složitější konstrukty, kterými si děti vysvětlují skutečnost (obsahují odpovědi na otázky co – proč – jak - s jakým výsledkem – k čemu to slouží)**
- **prekoncepce = osobní pojetí, individuální a specifická představa o určitých věcech a jevech – předtím, než děti projdou specifickou přípravou, výukou)**

- **miskoncepce = chybné pojetí**

Dětské prekoncepce představují úhel pohledu dětí na svět, přes který tento svět "čtou" a vysvětlují si jej pro sebe (Pupala 2001, s. 212).

Dětské znalosti o světě mají podobu velmi stabilních kognitivních struktur, které se poměrně obtížně mění;

pokud je chceme dítěti pomoci nahradit dokonalejším schématem, musíme navodit tzv. kognitivní zlom (Piaget) – AHA!!! zážitek.

Konstruktivistický přístup ke školní výuce předpokládá:

- opírat se o dětské prekoncepce (vycházet vždy z toho, co už dítě ví – příp. pomoci mu objevit samostatně chybu – AHA!)
- umět dětské prekoncepce (miskoncepce) diagnostikovat!
- navodit ve skupině kooperativní vyučování a učení ("zdolávání" chybných koncepcí v sociální korekci)

Diagnostické techniky pro zjišťování dětských prekoncepcí (např.):

- kresba s komentářem (“nakresli… podívej se a řekni, co jsi nakreslil… co je toto…)
- fenomenografický rozhovor (podívej se…co vidíš?)
- odpovědi na hyperkonkrétní otázky
- uvažování dětí per negatio (co by se stalo, kdyby nebylo…)

Diagnostické techniky pro zjišťování dětských prekoncepcí (např.):

- kresba s komentářem (“nakresli… podívej se a řekni, co jsi nakreslil… co je toto…“)
- fenomenografický rozhovor („podívej se…co vidíš?“)
- odpovědi na hyperkonkrétní otázky *(Proč prší? Co se děje v těle, když se člověk ohýbá? Jak vypadá a co dělá stará bela?…)*
- uvažování dětí per negatio (co by se stalo, kdyby nebylo…) *Co by bylo, kdyby neexistoval vítr? Jak by vypadala společnost, kdyby nebyly vůbec žádné rozdíly mezi lidmi?…*
- vysvětlování rozporuplných faktů nebo zkušeností *(Říká se, že vlna sama o sobě nehřeje; proč si tedy lidé v zimě oblékají vlněné svetry?…)*

Úkoly do semináře:

Zadat dětem na praxi úkol (alespoň 3 děti, různý věk, příp. celá třída) a opatřit ke kresbě jejich osobní komentář:

1. ***Namaluj zeměkouli*** **(kresba s komentářem)**

- ***Řekni, co jsi namaloval(a).*** **(Pečlivě zaznamenat komentář)**

Zásada: nehodnotit, neopravovat „chyby", v rozhovoru používat zásadně pojmy, kterými komentuje dítě svůj výtvor

2. ***Napiš, co podle tebe znamenají tato slova (příp. jiná):***

- **potok – teplota – louka – poledne – pokrm**
- **peníze – láska – zdraví – nebezpečí – zábava**

3. Nakresli, jak vypadá lidské tělo zevnitř (vevnitř?).

Úkol: udělat závěr (Co si s tím má počít učitel primární školy?...)

HOWGH!

Aktualizováno: březen 2008